

ת"פ 41375/10/17 - מדינת ישראל נגד שפיר הנדסה ותעשיה בע"מ, גיא מנשה, יעקב חייקין, רפעת עיסמי

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 41375-10-17 מדינת ישראל נ' שפיר הנדסה ותעשיה בע"מ ואח'

בפני	כבוד השופט דב פולוק
מאשימה	מדינת ישראל
נגד	
נאשמים	1. שפיר הנדסה ותעשיה בע"מ 2. גיא מנשה 3. יעקב חייקין 4. רפעת עיסמי

החלטה

בפני מונחת בקשת המבקשים (להלן: "הנאשמים 2-4") למחיקתם מכתב האישום. שכן, לטענתם, העובדות המפורטות בו אינן מגלות כי עברו את העבירות המיוחסות להם, זאת בהתאם לסעיף 149(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: "החסד"פ").

הנאשמת 1 היא חברת שפיר הנדסה ואזרחית וימית בע"מ (להלן: "החברה" או "הנאשמת 1"). חברה זו ביצעה בקבלנות את עבודות ההקמה של קו הרכבת המהיר בין תל אביב לירושלים עבור רכבת ישראל. הקמת הרכבת נעשתה תחת פיקוחה של חברת דנה הנדסה (להלן: "החברה המפקחת"). הנאשמים 2-4 הם: מר גיא מנשה, נאשם 2, מנהל המיזם של הנאשמת 1; מר יעקב חייקין, נאשם 3, מנהל הביצוע ומנהל האתר של הנאשמת 1; ומר רפעת עיסמי, נאשם 4, מנהל העבודה של הנאשמת 1 והועסק במסגרת הפרויקט משנת 2009.

בכתב האישום מואשמים הנאשמים בביצוע העבירות הבאות:

פגיעה בערך טבע מוגן, עבירה לפי סעיפים 33(ג) ו-57(א) לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998 (להלן: "חוק גנים לאומיים"), יחד עם סעיף 29 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין").

פגיעה בשמורת טבע, עבירה לפי סעיפים 30(ד) ו-57(א) לחוק גנים לאומיים וסעיף 29 לחוק העונשין.

איסור הכנסת חומר זר לשמורה, עבירה לפי תקנה 4(א) לתקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות), תשל"ט-1979 (להלן: "תקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות)"), יחד עם סעיף 29 לחוק העונשין.

איסור השלכת פסולת בתחום השמורה עבירה לפי תקנה 7(א) לתקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות) יחד עם סעיף 29 לחוק העונשין.

אי ציות להוראות, עבירה לפי תקנה 15 לתקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות) יחד עם סעיף 29 לחוק העונשין.

ובאשר לנאשמת 1 - בנוסף על אלה, היא מואשמת גם בביצוע עבירה של אחריות פלילית של תאגיד, עבירה לפי סעיף 23(א)(2) לחוק העונשין.

כתב האישום שהגישה המאשימה תוקן פעמיים.

לטענת המאשימה, כפי שמפרטות עובדות כתב האישום המתוקן בשנית, ביום 25.10.2015 התקיים סיור פיקוח נופי שוטף בהשתתפות נציגי החברה המפקחת, דנה הנדסה, והנאשם 4. בסיור נקבע שיש לבצע בור שיקוע בתוואי העבודות שבוצעו, בין ניצבי גשר 8 מזרח לצורך ניקוז מים היוצאים ממנהרה 3 דרום ויוצרים סחף רב לכיוון נחל יתלה. בעקבות הסיור הופק פרוטוקול שהופץ גם לנאשמים 2 ו-3.

בבוקר ה-1.11.2015 בשל קלקול במשאבה, החלה זרימת מים חלשה מהמנהרה, והתברר שבור השיקוע לא בוצע, זאת בניגוד לסיכום שנקבע בסיור. הודעה על כך נמסרה לנאשם 4 יחד עם הנחיות לטיפול בזרימה בהן החלפת משאבה והנחיה חוזרת לביצוע בור השיקוע.

ביום 2.11.2015 החלה במקום זרימה נוספת ומשמעותית יותר של מים מעורבבים בלכלוך, עפר, בטון, עודפי עפר וחומרי חציבה. הזרימה הייתה לכיוון נחל יתלה המצוי בשמורת הטבע כפירה (להלן: "שמורת הטבע"). במקביל בוצעה גם שטיפה של רצפת הבטון של המנהרה באמצעות זרנוק מים וכך נוספו עוד מים מזוהמים לזרימה שהגיעה לנחל. זרימת המים גרמה למשקעי חציבה רבים בגובה 30 ס"מ לאורך כ-900 מטר של הנחל.

לטענת המאשימה, בסיור מומחה שבוצע ביום 9.11.2015 עלה כי הזיהום זרם במדרון אל נחל יתלה ובדרך כיסה שטחים נרחבים בערוץ ובתחום השמורה. החומר יצר שכבה בוצית ואטומה תוך פגיעה בגיאופיטים בסתוונית היורה והחצב המצוי, שעשרות פריטים שלהם נפגעו וכוסו במשקע הבוצי. כן נפגעו שלושה עצי אלה ארצישראלית ומספר עצי אלון מצוי שגם סביב גזעם הצטברה שכבה בוצית אטומה של עשרות סנטימטרים, זאת באופן העלול למנוע את המשך צמיחתם במקום. כמו כן, כוסה צומח עשבוני בשמורה בבוץ לבן וחומרי חציבה ונסתמו גבים שהיו מלאים מים. גבים אלה משמשים בדרך כלל כאתר שתייה ושכשוך למגוון ציפורים וחיות בר בשמורה.

הנאשמים 2-4 טוענים כי בהעדר הוראה מפורשת בחוק גנים לאומיים המאפשרת הטלת אחריות על נושא משרה בתאגיד מכוח תפקידו לא ניתן להעמידם לדין אלא מכוח אחריותם האישית. אולם הם סוברים שגם העובדות המובאות בכתב האישום המתוקן בשנית אינן ממלאות את יסודות העבירות בהן הם מואשמים.

הם מציינים, שככול שהמאשימה מייחסת להם עבירה בדרך של מחדל היה עליה לפרט ביחס לכל אחד מהם את החובה שבדין שהייתה מוטלת עליו, ושאותה הפרו. כן הם מוסיפים שהמאשימה גם לא ציינה מהי המחשבה הפלילית שהתלוותה למעשה או למחדל של כל אחד מהם. כמו כן, טוענים הנאשמים 2-4 שלא מצוין בכתב האישום המתוקן בשנית מהו היחס בין הנאשמים 2 ו-3 וכיצד לייחס להם מחדל "בצוותא".

עוד טוענים הנאשמים 2-4 שהפרוטוקול שניתן להם אינו מהווה מסמך סטטוטורי ואין בכוחו ליצור חובה שהפרתה מהווה עבירה, ולא ברור מדוע הייתה עליהם חובה לפעול על פי הוראותיו. כן לא ברור, לדידם, מהי החובה המוטלת על הנאשמים 2-4 לבדוק באופן אישי שבור השיקוע בוצע ושהוחלפה משאבה.

בהקשר זה הם סוברים שאי ביצוע הנחיה של אדם כלשהו שאינו בעל סמכות סטטוטורית כמו נציג של רכבת ישראל ונציג של החברה המפקחת אינו מהווה עבירה פלילית. שכן, לטענתם, גורמי פיקוח אלו נשכרו על מנת לפקח על הנאשמת 1 בלבד ולא על שאר הנאשמים באופן אישי. עוד מוסיפים הנאשמים שבאשר לנאשמים 2-3 לא ברור מה דרגת המעורבות שנדרשה מהם ומה המקור החוקי המחייב אותם להיות מעורבים ולנקוט פעולות למניעת נזקים.

מנגד סוברת המאשימה שכתב האישום המתוקן בשנית מחדד את הפעולות העולות מחומר החקירה בתיק הקשורות לנאשמים 2-4 והמקימות, לטענתה, את העבירות הנטענות בכתב האישום. לפיו, מעשיהם ומעורבותם האישית של הנאשמים 2-4 מקימה אחריות אישית מצדם לביצוען.

לאחר הסיור הנזכר בכתב האישום ידעו הנאשמים 2-4 על בור השיקוע בין בהשתתפות בסיור ובין באמצעות הפרוטוקול שהופץ ביניהם. וידעו על הסיכון הקיים בזרימת המים לכיוון השמורה.

לטענת המאשימה, כתב האישום מפרט מה הן הפעולות או המחדלים שהובילו לפגיעות בשמורה ובערכי הטבע המוגנים המיוחסים לכל אחד מהנאשמים 2-4 בנפרד. באשר לביסוס היסוד הנפשי הנדרש לשם השתכללות העבירות שבכתב האישום צוינה, לדידה, רמת ידיעתם לגבי הסיכון הקיים בסחף מים המכיל חומרים מזהמים והעלול לגרום נזק לשמורה. כמו כן, כל אחד מהנאשמים ידע מה הם האמצעים הנדרשים למניעת הנזקים שנגרמו ואף על פי כן לא פעל למניעתם.

דיון והכרעה:

סעיף 149(4) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: "החסד"פ) קובע כי:

לאחר תחילת המשפט רשאי הנאשם לטעון טענות מקדמיות, ובהן -

...

(4) העובדות המתוארות בכתב האישום אינן מהוות עבירה;

מלשון הסעיף עולה שאף אם יוכחו מכלול העובדות המפורטות בכתב האישום לא ניתן יהיה לבסס על פיהן את הרשעת הנאשמים בעבירות המיוחסות להם בכתב האישום.

בע"פ 7295/95 **עידו דיסנצ'יק נ' מדינת ישראל** (ניתן על ידי כבוד השופטים ברק, גולדברג ומצא, ביום 12.3.1997), מפרט כב' הנשיא בדימוס ברק שני מסלולים שונים על פיהם ניתן להטיל אחריות פלילית על נושא משרה בתאגיד:

"עקרונית, אחריותו של אורגן הפועל בתאגיד יכולה לנבוע משני מקורות עיקריים: האחד, אם האורגן מקיים, על-ידי התנהגותו שלו, את היסודות (העובדתיים והנפשיים) של עבירה. "בני האדם הפועלים בתאגיד אחראים בפלילים אישית, אם הם מקיימים את יסודותיה של הנורמה... לעניין זה, ייתכן שהאורגן יהא מבצע העבירה (בצוותא או עם אחר). ייתכן, כמובן, שהאורגן הוא צד לעבירה שלא כמבצע, אלא כמשדל או כמסייע. אחריות זו היא אישית. היקפה נקבע על-פי היסודות העובדתיים והנפשיים הקבועים בעבירה הפלילית שבה הוא הואשם. אין היא מותנית באחריותו הפלילית של התאגיד. המקור השני לאחריות האורגן עשוי להיות בהוראת

דין הקובעת כי האורגן יהא אחראי בפלילים אם התאגיד אחראי בפלילים. אחריות זו היא במהותה כעין-שילוחית. האורגן עצמו אינו אחראי אישית בפלילים. האחריות הפלילית מוטלת עליו משום אחריותו הפלילית של התאגיד".

על פי המסלול השני המצוין בפסק הדין, ניתן להטיל אחריות על בעל תפקיד בחברה מכוח הוראות חוק ספציפיות המטילות אחריות שילוחית על בעל תפקיד מסוים בחברה כאשר התאגיד עובר עבירה. באופן זה, מוטלת, למעשה, אחריות שילוחית על בעל התפקיד בחברה.

במקרה דנן הרי שאין חולק כי בעבירות בהן מואשמים הנאשמים אין הוראות חוק ספציפיות המקימות אחריות אישית על בעל התפקיד בחברה או הוראות חוק המקימות אחריות נגזרת מכוח אחריותו של התאגיד. אשר על כן לא ניתן להרשיע את הנאשמים 4-2 על פי המסלול השני אותו מציין כב' הנשיא בדימוס ברק.

כעת עלינו לבחון האם על פי המסלול הראשון שנקבע בפסק הדין לפיו ניתן להרשיע בעל תפקיד בחברה, ניתן להרשיע את הנאשמים 2-4 במקרה דנן. לפי מסלול זה ניתן להרשיע אורגן בחברה אם עולה מעובדות כתב האישום שהוא אישית מקיים את היסודות העובדתיים והנפשיים של העבירה בה הוא מואשם. בהתאם לכך אותו בעל תפקיד יישא באחריות פלילית אישית ויורשע. מן האמור אנו למדים שאחריותו האישית של בעל תפקיד בחברה נבחנת על פי מעשיו שלו ועל פי הוראות החוק הפלילי כפי שנבחן כל מעשה עבירה שנעשה מכוח מעשיו או מחדליו של אדם פרטי בדין הפלילי.

כעת נבחן האם עובדות כתב האישום המתוקן בשנית מייחסות לנאשמים 4-2 את ביצוען האישי של העבירות הקבועות בו.

בכתב האישום המתוקן בשנית מצוין שהנאשמים 2-3 קיבלו את הפרוטוקול שבו ההנחיות שניתנו בסיור מיום 25.10.2015. לאחר שקיבלו את הפרוטוקול, ואף על פי שידעו על הסיכון לפגיעה בערכי הטבע המוגנים ובשמורת הטבע, הם לא דאגו לביצוע בור השיקוע הנדרש לצורך ניקוז המים. כן, הם לא בדקו אם קיימות במקום משאבות מתאימות ותקינות למניעת זרימה וסחף אל נחל יתלה.

באשר לנאשם 4, נטען בכתב האישום המתוקן בשנית שהוא עצמו השתתף בסיור שנערך ביום 25.10.2015 וקיבל הוראה לבצע את בור השיקוע. אף על פי כן לא דאג הנאשם 4 לביצוע בור השיקוע וכן לא ביצע את שאר הפעולות הנדרשות כדי למנוע את הנזק שנגרם לנחל.

עוד מציינת המאשימה בכתב האישום המתוקן בשנית כי גם נציג רכבת ישראל ביקש ביום 1.11.2015 מנאשם 4 לטפל באירוע הזרימה. הנאשם 4 השיב שאין לו זמן לכך. בהמשכו של אותו יום קיבל הנאשם 4 גם הנחיות חוזרות ממפקח דנה הנדסה לטיפול במפגע. בשלב זה כבר החלה במקום זרימה חלשה, אך משמעותית, אולם ההנחיות לא בוצעו לא נחפר בור השיקוע ולא הוחלפה המשאבה שהתקלקלה.

המאשימה ממשיכה וטוענת כי ביום 2.11.2015 נאשם 4 בעצמו או באמצעות הכפופים לו לא ביצע את שאיבת המים באמצעות משאבה כפי שהורו לו, אלא באמצעות זרנוק מים. בשל כך זרמו מים רבים לנחל מבלי שעמדו בדרכם אמצעים לסינון המים.

המאשימה מציינת שהנאשמים 4-2 לא דאגו שבמקום יוצבו ויופעלו משאית שאיבה או משאבה למניעת המשך הזרימה

לנחל ומניעת הנזק שנגרם בעקבותיה.

בכתב האישום מואשמים הנאשמים 2-4 בביצוע העבירות הבאות -

עבירה לפי סעיף 33(ג) לחוק גנים לאומיים הקובע כי:

לא יפגע אדם בערך טבע מוגן, אלא בהיתר כללי או מיוחד מאת המנהל.

עבירה לפי סעיף 30(ד) לחוק גנים לאומיים הקובע כי:

לא יבצע אדם פעולה המהווה או העלולה להוות פגיעה בשמורת טבע או בגן לאומי, אלא בהיתר בכתב מאת המנהל; לענין זה, "פגיעה" - לרבות השמדה, השחתה, הריסה, שבירה, חבלה, כתיבה, ציור או חריטה במקרקעין, הצבת שלט, גרימת נזק לבעל חיים או הטרדתו, רעייה, כריתה, קטיפה, נטילה, שינוי צורה או תנוחה טבעית של חי, צומח או דומם, או הפרעה לריבויים ולהמשך התפתחותם הטבעי, שינוי של פני הקרקע, כולל חפירה, הקמת מבנה או מיתקן, או הכנסת חומר זר, וכן השלכת פסולת או השארתה.

עבירה לפי תקנה 4(א) לתקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות):

לא יכניס אדם לתחום השמורה ולא יחזיק בו חומר זר אשר החזקתו בתחום השמורה עלולה לגרום לפגיעה.

עבירה לפי תקנה 7(א) לתקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות):

לא ישליך אדם בתחום השמורה ולא ישאיר בה פסולת.

ועבירה לפי תקנה 15 לתקנות שמורות הטבע (סדרים והתנהגות):

אדם הנמצא בתחום השמורה יציית להוראות פקח ולכל ההוראות הכלולות בהודעות הרשות הבאות להבטיח ביצוע תקנות אלה.

עיון בכתב האישום המתוקן בשנית מעלה, על פניו, שאם תצליח המאשימה להוכיח את כל העובדות המוזכרות בו, ניתן יהיה להרשיע את הנאשמים 2-4 בביצוע אישי של העבירות הקבועות בו. מן האמור בו עולה שמעשיהם ומעורבותם האישית של הנאשמים 2-4 מקימים אחריות אישית מצדם לעניין ביצוע העבירות הללו.

שכן, כתב האישום המתוקן בשנית מייחס לנאשמים את עצם הידיעה שאי ביצוע העבודות שהתבקשו לעשות, בהן בניית בור שיקוע, עלול להוביל לגרימת נזק לערכי טבע מוגנים. פרוטוקול הסיור על מסקנותיו האופרטיביות, נשלח לשלושת הנאשמים. לאורו, הם ידעו על הצורך בחפירת בור השיקוע. נראה שעצם הידיעה על הסיכון לגרימת הנזק על ידי מעשיה של הנאשמת 1 ואי נקיטת הפעולות הנדרשות למניעתו מהווים את הבסיס הנדרש להוכחת יסודות העבירות שבכתב האישום המתוקן בשנית.

בעניין זה אני סובר שאין נפקא מינה לשאלת סמכותם הסטטוטורית של החברה המפקחת דנה הנדסה ושל המפקח על

רכבת ישראל להורות לנאשמים 4-2 לנקוט בפעולות מסוימות למניעת הנזק, אלא לעצם הידיעה של נאשמים 4-2 בדבר הסכנה הצפויה ואי נקיטת פעולות למניעתה. יתר על כן, מן העובדות המתוארות בכתב האישום המתוקן בשנית עולה שנאשם 4 אף נקט בפעולה שהחמירה את המצב על ידי שימוש בזרנוק מים שסחף ביתר שאת את החומר המזוהם אל תוך השמורה.

נראה אם כן שאם יוכחו העובדות המפורטות בכתב האישום המתוקן בשנית, יקבע שבכוחם של הנאשמים 4-2, לאור ידיעתם, היה למנוע את הנזקים שנגרמו לו היו פועלים לפי ההנחיות שניתנו להם בסיוור ובפרוטוקול שהופץ בעקבותיו. ובאשר לנאשם 4 גם לפי ההוראות וההתרעות שקיבל מנציגי החברה המפקחת ומנציג רכבת ישראל. אשר על כן, אני סובר שהעובדות המפורטות בכתב האישום המתוקן בשנית מהוות ביצוע ישיר של היסוד העובדתי בעבירות המיוחסות להם הן על דרך המעשה והן על דרך המחדל.

בעניין זה נקבע בע"פ 4946/07 **עלי מקלדה נגד מדינת ישראל** (ניתן על ידי כבוד השופטים ארבל, ריבלין ואלון, ביום 19.2.2009) שאין לקבל שלילת אחריות פלילית מן הטעם שאדם פעל כאורגן או שלוח של תאגיד, זאת גם כאשר היסודות העובדתיים והנפשיים נעשים על דרך המחדל:

"אכן, אין לקבל מצב שבו נושא משרה אינו נושא באחריות פלילית למעשה שעשה אך מן הטעם שפעל כאורגן או שלוח של התאגיד ובמטרה להיטיב עמו. כמי שפועל בתאגיד אחראי אותו נושא משרה בפלילים אישית אם הוא מקיים בעצמו את יסודותיה של העבירה שבגינה הוא מואשם. אחריות התאגיד במצב זה, לאותה עבירה או לעבירה אשר לשם גיבושה נדרשות נסיבות אחרות, מצטרפת לאחריות האורגן אך היא אינה בהכרח מבטלת אותה...בהקשר זה יצוין, כי גם עבירות שהרכיב העובדתי שבהן הוא מחדל של היעדר פיקוח או אי מניעתה של התנהגות עבריינית של גורמים אחרים בתאגיד עשויות לגבש אחריות אישית וישירה שכן גם בעבירות אלה קיים רכיב התנהגותי המתבטא בהפרת חובת הפיקוח (לדרמן, בעמ' 126).

באשר ליסוד הנפשי הנדרש לשם ביצוע העבירות המפורטות בכתב האישום המתוקן בשנית, הרי שעצם ידיעתם של הנאשמים 4-2 לנזק העלול להיגרם לערכי הטבע המוגנים ולשמורת הטבע ואי נקיטת כל אמצעי למניעת הנזק כשהם בעלי תפקידים חשובים אצל הנאשמת 1 מהווה לכל הפחות עצימת עיניים, אדישות וקלות דעת שלהם כלפי הנזק העלול להיגרם. לאור האמור אני סובר שגם הבסיס הנדרש להוכחת היסוד הנפשי להשתכללות האחריות הפלילית על פי העבירות המיוחסות לנאשמים מפורט בכתב האישום המתוקן בשנית.

נראה על כן שהעובדות המפורטות בכתב האישום המתוקן בשנית, אם יוכחו על ידי המאשימה כנדרש, מבססות את השתכללותם של היסוד הנפשי והעובדתי הנדרשים לשם הרשעתם בפלילים של הנאשמים 4-2, בעבירות בהן הם מואשמים.

על כן אני מורה על דחיית הבקשה ומותיר את כתב האישום המתוקן בשנית על כנו.

ניתנה היום, י' ניסן תשע"ט, 15 אפריל 2019, בהעדר הצדדים.

